Τα πλήγματα που είχε καταφέρει ο τουρκικός στρατός στις βουλγαρικές συμμορίες τους μήνες από Απρίλιο μέχρι Ιούνιο του 1903, όπως και η σκέψη ότι όλες οι προετοιμασίες μπορεί να πήγαιναν χαμένες, ανάγκασαν την ΕΜΕΟ να καθορίσει την ημερομηνία έναρξης της εξέγερσης στις 20 Ιουλίου / 2 Αυγούστου.

Η εσωτερική οργάνωση εξακολουθεί να είναι σχεδόν ακέραια. Οι ποσότητες της δυναμίτιδας και των όπλων που είχαν ανακαλυφθεί ή παραδοθεί στις τουρκικές αρχές ήταν πολύ μικρές σε σχέση με αυτές που είχαν μεταφερθεί από τη Βουλγαρία και Ελλάδα. Αξιωματικού του βουλγαρικού στρατού παίρνουν μέρος στις συμμορίες για να τις βοηθήσουν. Ολόκληρη η περιοχή έχει μοιραστεί σε ζώνες κάθε μια από τις οποίες έχει το στρατηγείο της και τα ηγετικά στρατιωτικά στελέχη της.

Οι βουλγαρικές συμμορίες στην περιοχή ήταν:

- **Μοναστήρι**, Σουγκάρεφ, Κίταν, Πετρώφ, Κόλεφ, Στέφω, Ίλιεφ, Σλαβέικο, Χόλοτσεφ, Δεμιρτζί ή Κοβάτσεφ, Εθίμωφ, Ντέλτσεφ, Σβετκώφ
- **Οχρίδα**, Οι αδελφοί Σπάσεφ (3), Τάσε, Ντοϊτσίν, Σφέτκο, Ντιν, Ουζάνωφ, Νικολώφ
- **Ρέσνα**, Ποπάρσωφ, Μολένκωφ, Πέντσεφ, Κοκάρεφ, Τάγκαρτσεφ, Παπάντσεφ
- **Φλώρινα - Καστοριά**, Τσακαλάρωφ, Πόπχριστωφ, Τάντσεφ, Ντίνε, Κώτεφ (Κώτας), Μήτρος Βλάχος, Τσίλιο, Στέφος, Ποπώφ, <πιόλτσεφ, Κλιάσεφ, Λέυκιο από το Τσέροβο, Τσέκωφ από το Εξί Σου, Τρόφονωφ από την Πρέσπα
- **Περλεπέ - Κίρτσεβο**, Πίπερχωφ, Γκρούρτσιν, Γκριγκόρ Νεμπρέκι, Όκεφ, Άτσεφ, Πίτου Γκούλε, Μίτσεφ, Κοσμάς, Πέτσκωφ, Τάλε, Χριστώφ, Λούκα Ντζέρωφ, Νάκι

συνολικής δύναμης περίπου 1.200 ανδρών.

Απ' ότι φαίνεται ο βασικός στόχος των Βουλγάρων, ήταν να περιορισθεί η εξέγερση στη Δυτική Μακεδονία, ενώ με διάφορες άλλες ενέργειες στις υπόλοιπες περιοχές να προσπαθήσουν να αποφευχθεί η αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων στα δυτικά. Οι λόγοι που προτιμήθηκε η Δυτική Μακεδονία σαν επίκεντρο της εξέγερσης ήταν διάφοροι, Οι Τούρκοι σ' αυτήν την περιοχή ήταν ασθενέστεροι σε σχέση μα άλλα σημεία της περιοχής. Η τουρκική συνολική δύναμη δεν ξεπερνούσε τις 15-20.000 άνδρες, σε αντίθεση με τις περιοχές κοντά στα σύνορα με τη Βουλγαρία. Η περιοχή ήταν κατάλληλη για ανταρτοπόλεμο, λόγω της σύστασης του εδάφους της. Στην περιοχή αυτή ο ελληνισμός των κατοίκων είχε βαθιές ρίζες και σε περίπτωση επιτυχίας της εξέγερσης ο εκβουλγαρισμός της υπόλοιπης Μακεδονίας θα γινόταν πιο εύκολος.

Αντίθετα από τις αποφάσεις του συνεδρίου στο Σμίλεβο, αποφασίστηκε η μαζική έξοδος των κατοίκων της περιοχής από τις πόλεις και τα χωριά προς τα βουνά. Ήδη όσοι νέοι μπορούσαν να φέρουν όπλα, είχαν ήδη στρατολογηθεί.

Την προκαθορισμένη ημέρα και ώρα (βράδυ της 20ης Ιουλίου / 2 Αυγούστου) δόθηκε το σύνθημα της εξέγερσης με εμπρησμούς των θημωνιών και άναμμα φωτιών στα υψηλά σημεία της περιοχής. Οι συμμορίες άρχισαν τις πράξεις δολιοφθοράς ανατινάζοντας τη σιδηροδρομική γραμμή Μοναστηρίου - Θεσσαλονίκης, καταστρέφοντας τις γέφυρες ανάμεσα στο Μοναστήρι και την Αχρίδα, κόβοντας τα τηλεγραφικά καλώδια. Κατέστρεψαν τούρκικους κουλέδες και ιδιοκτησίες μουσουλμάνων (Τούρκων ή Αλβανών) και Ελλήνων. Συγχρόνως πράκτορες της ΕΜΕΟ, γύριζαν στα χωριά όπου ανήγγειλαν την έναρξη της επανάστασης, ενώ στις εκκλησίες οι εξαρχικοί ιερείς άγιαζαν τα όπλα και τα λάβαρα της επανάστασης. Πολλοί κάτοικοι των χωριών της Δυτ. Μακεδονίας εκούσια ή δια της βίας, άσχετα ηλικίας, φύλλου ή κατάστασης εγκατέλειψαν τα χωριά τους και κατέφυγαν στα γύρω βουνά. Πολλά χωριά ερήμωσαν τελείως.

Στα τέλη Οκτωβρίου οι **Τσακαλάρωφ, Κλιάσεφ** και άλλοι αρχηγοί αναγνώρισαν την ήττα τους. Οι δυό τους, μαζί με άλλους είκοσι και ντυμένοι μα βλάχικες φορεσιές διέσχισαν τα ελληνικά σύνορα στο Βελεμίστι. Στην Ελλάδα τους συνέλαβαν και παρέμειναν δύο βδομάδες υπό κράτηση τελικά, όμως, κατάφεραν να φτάσουν στη Σόφια ως τα τέλη Νοεμβρίου.